

Dit is de hond

*Voor Alexis (1970-1984),
een echte hond*

John Bradshaw

Dit is de hond

Met de nieuwste feiten en inzichten
word je een betere vriend van je hond

Nieuw Amsterdam *Uitgevers*

Eerste druk april 2012
Achtste druk februari 2018
Negende druk (midprice) oktober 2018

© 2011 John Bradshaw
Alle rechten voorbehouden
Oorspronkelijke titel *Dog Sense*
Oorspronkelijke uitgever Basic Books
Vertaling Conny Sykora
Tekstredactie Ariëla Legman
Redactionele adviezen Liesbeth Schreuder
Register Yulia Knol
Omslagontwerp Studio Pollmann
Ontwerp binnenwerk Yulia Knol
Omslagfoto Lucia Ultrasonica/Getty Images
ISBN 978 90 468 2430 6
NUR 432, 600
www.nieuwamsterdam.nl/bradshaw

Inhoud

Voorwoord	7
Dankwoord	13
Inleiding	17
Hoofdstuk 1	
Hoe honden honden werden	27
Hoofdstuk 2	
Hoe wolven honden werden	60
Hoofdstuk 3	
Waarom van honden – helaas – weer wolven werden gemaakt	106
Hoofdstuk 4	
Straffen of belonen? De wetenschap van het trainen van honden	139
Hoofdstuk 5	
Hoe puppy's huisdieren worden	172
Hoofdstuk 6	
Houden honden echt van ons?	204
Hoofdstuk 7	
Intelligentie van honden	244
Hoofdstuk 8	
Emotionele (non-)intelligentie	279
Hoofdstuk 9	
Een wereld van geuren	296
Hoofdstuk 10	
De problemen met rashonden	328
Hoofdstuk 11	
Hoe ziet de toekomst voor de hond eruit?	359
Noten	379
Literatuur	403
Register	406

Ginger

Voorwoord

De eerste hond waar ik aan gehecht raakte heb ik nooit echt mee-gemaakt. Dat was Ginger, de Cairn Terriër van mijn opa, een typische, hoogbenige Cairn uit het begin van de 20e eeuw, die maar enkele generaties af stond van zijn werkende voorouders. Ginger leefde allang niet meer toen ik werd geboren, en ik groeide op in een gezin zonder huisdieren. De verhalen over Ginger waren een tijdlang de intiemste relatie die ik met een hond had.

Mijn opa was architect en hield van wandelen. Hij liep van en naar zijn kantoor in de industriestad Bradford en van en naar zijn bouwwerken, voornamelijk kerken en fabrieken. Maar hij wandelde vooral voor zijn plezier, in de veengebieden van Yorkshire, in het Lake District of in Snowdonia. Als het ook maar enigszins kon nam hij Ginger mee. Mijn familie was ervan overtuigd dat Ginger, die groter was dan volgens de eisen voor zijn ras eigenlijk zou moeten, zijn buitensporig lange poten te danken had aan al dat gewandel. Maar op de foto's die ik van hem heb vertoont hij de karakteristieke kenmerken van zijn ras en lijkt hij veel op de Cairn die uitgekozen werd voor de rol van Toto in de film *The Wizard of Oz* uit 1939. Pas veel later, toen ik beroepsmatig geïnteresseerd raakte in rashonden, viel het me op hoe sterk het ras in de tussenliggende decennia was veranderd, en onder andere veel kortere poten had gekregen. Ik betwijfel of veel moderne Cairns al die wandelingen waar mijn opa duidelijk zo dol op was wel op prijs zouden stellen, hoewel Cairns minder last hebben van erfelijke gebreken dan veel andere rassen.

Ginger was een echte Yorkshire 'persoonlijkheid' en in de fa-

milie deden allerlei verhalen over hem de ronde, maar wat mij het meest verbaasde was de vrijheid die hij genoot, ook al leefde hij vrijwel midden in de stad. Tussen de middag, als mijn opa aan het werk was, mocht Ginger zichzelf uitlaten in de buurt. Hij had heel duidelijk zijn vaste rondje. Eerst stak hij de straat over naar Lister Park, waar hij lantaarnpalen besnuffelde, andere honden tegenkwam en 's zomers mensen op een bankje een deel van hun lunchpakket probeerde af te troggelen. Vervolgens stak hij de trambaan op Manningham Lane over en kuierde op zijn gemak naar de *fish and chips*-zaak, waar zijn gekrabbel aan de achterdeur meestal een handvol visafval en een paar mislukte frieten opleverde. Daarna ging hij regelrecht naar huis, maar daarvoor moest hij een druk kruispunt oversteken. Volgens de familie verhalen stond daar meestal een agent die het lunchpauzeverkeer regelde, en met een dooernstig gezicht de auto's liet stoppen zodat Ginger veilig over kon steken.

Ik ben al in geen jaren meer in Bradford geweest, maar als ik afga op andere steden vermoed ik dat Lister Park tegenwoordig vol staat met afvalbakken voor hondenpoep, dat de meeste honden daar aan de lijn lopen en dat de hondenmeppers van Bradford uitrukken om iedere hond die regelmatig door het park, laat staan door de naburige straten zwerft, onmiddellijk te vangen. De trams zijn natuurlijk allang verdwenen en de verkeersagent op het kruispunt is vervangen door stoplichten, maar ik vraag me af of een van de huidige stadswachten met kogelvrij vest het zou wagen om een auto te laten stoppen om een kleine bruine terriër te laten oversteken, gesteld dat hij dat al zou willen.

Het is ongeveer zeventig jaar geleden dat Ginger zo over straat mocht zwerven en met zijn charme iedereen die hij tegenkwam – inclusief de plaatselijke handhavers van de wet – voor zich in kon nemen. In die periode is de houding van de maatschappij ten opzichte van 'onze trouwste vriend' bijna ongemerkt sterk veranderd.

Toen ik opgroeide in het Engeland van de jaren '70 was die houding nog heel ontspannen. Mijn eerste hond, een kruising tussen een Labrador en een Jack Russell die naar de naam Alexis luis-

terde, was ook een zwerver, hoewel hij meer geïnteresseerd was in de andere sekse dan in boterhammen. Ofschoon wij ons uiterste best deden om hem in de gaten te houden, slaagde hij er eens in de zoveel tijd toch in om te ontsnappen en, anders dan Ginger, eindigde hij regelmatig in een politiekennel (in die tijd lag de verantwoordelijkheid voor zwerfhonden in Groot-Brittannië nog bij de politie). Maar niemand leek zich daar erg druk om te maken. Tegenwoordig is vooral in steden een dergelijke lankmoedige houding tegenover honden en hun gedrag zeldzaam en lijkt het houden van een hond steeds meer iets te zijn voor op het platteland. Nadat duizenden jaren lang honden de trouwste dierlijke metgezellen van de mens waren, zijn inmiddels in veel landen katten de populairste huisdieren. Hoe komt dat?

In de eerste plaats wordt tegenwoordig van honden verwacht dat ze veel beter onder controle staan dan vroeger. Het wemelt van de deskundigen die hondenbezitters vertellen hoe ze de baas moeten blijven over hun dier. Toen ik aan mijn tweede hond, Ivan, begon, een kruising tussen een Labrador en een Airedale Terriër, wilde ik dat hij zich beter zou gedragen dan Alexis. Ik besloot me te verdiepen in het africhten van honden maar schrok van de aanpak van de toenmalige hondentrainers als Barbara Woodhouse die een hond schijnen te beschouwen als iets dat koste wat kost onder de duim gehouden moet worden. Daar zag ik helemaal niets in – mijn hond moest een vriend zijn, geen slaaf. Onderzoek leerde me dat deze manier van trainen gebaseerd was op de inzichten van kolonel Konrad Most, een politieagent en pionier op het gebied van het africhten van honden, die meer dan een eeuw geleden besloot dat mensen een hond alleen de baas konden zijn als die hond ervan overtuigd was dat de mens hem fysiek de baas was. Hij leidde die visie af uit publicaties van biologen over roedels in het wild levende wolven, waarvan indertijd werd aangenomen dat ze onder leiding stonden van één individu dat alle andere regeerde door middel van angst. De biologie, indertijd mijn vak, scheen onverenigbaar met het gevoel dat ik had over hoe mijn relatie met mijn honden eruit moest zien.

Tot mijn grote opluchting heeft dit probleem zich het afgelopen decennium vanzelf opgelost. Tegenwoordig weten we dat de wolvenroedel, die altijd model staat voor het gedrag van honden, een harmonieuze familiegroep is, behalve wanneer zo'n roedel als gevolg van menselijk ingrijpen niet meer functioneert. Daarom zien verlichte moderne hondentrainers grotendeels af van bestraffen en vertrouwen ze op trainingsmethoden die gebaseerd zijn op een beloningssysteem, ontleend aan de vergelijkende psychologie. Maar om een of andere reden blijven ouderwetse hondentrainers de media domineren – volgens mij vooral omdat hun confronterende aanpak veel spectaculairder oogt.

Hoewel bij trainingen hier en daar dus meer rekening wordt gehouden met de psyche van honden, wordt hun fysieke gezondheid steeds verder ondermijnd. Terwijl er aan de huishond steeds meer eisen worden gesteld op het gebied van hygiëne, gehoorzaamheid en gedrag, is het fokken van honden die geschikt zijn voor deze steeds veeleisender zaken terechtgekomen bij liefhebbers die vooral honden willen fokken die er mooi uitzien. Ginger was een echte rashond met een stamboom, maar zijn voorouders van hooguit tien generaties daarvoor waren Schotse en Ierse rattenvangers van een onbestemd ras; daarom was hij gezond en werd hij heel oud. Tegenwoordig loopt de Cairn Terriër het risico om het slachtoffer te worden van inteelt terwille van hondenshows, en lijdt het ras aan meer dan een dozijn erfelijke afwijkingen, waaronder de ziekte van Calvé-Legg-Perthes, een exotische benaming voor een aandoening die leidt tot misvorming van de heup en die een folterende pijn veroorzaakt.

Biologen weten nu veel beter hoe honden werkelijk in elkaar steken dan tien jaar geleden, maar die nieuwe kennis sijpelt maar langzaam door naar hondenbezitters en het leven van de honden zelf is er eigenlijk nog nauwelijks door verbeterd. Omdat ik al bijna dertig jaar het gedrag van honden bestudeer en van hun gezelschap geniet, vond ik het tijd worden om in het geweer te komen voor het hondendom: niet voor de karikatuur van een wolf-in-hondenvacht, erop uit om zijn nietsvermoedende baas bij het

minste teken van zwakte aan te vallen, noch voor het prijsdier dat rozetten en prijzen in de wacht sleept voor zijn fokker, maar voor de echte hond, het gezelschapsdier dat gewoon graag deel wil uitmaken van het gezin en een fijn leven wil hebben.

Dankwoord

Bijna dertig jaar lang heb ik het gedrag van honden bestudeerd, eerst aan het *Waltham Centre for Pet Nutrition*, vervolgens aan de universiteit van Southampton en ten slotte aan het *Anthrozoology Institute* van de universiteit van Bristol. Mijn kennis van honden is deels het resultaat van directe waarneming, vooral in het begin, maar ook van de samenwerking en discussies met talrijke collega's en doctoraalstudenten. Het in dit boek besproken onderzoek is voor een groot deel door hen gedaan, hoewel ik uiteraard de volledige verantwoordelijkheid op mij neem voor de hier gegeven interpretaties daarvan. Achtereenvolgens wil ik bedanken: Christopher Thorne, David Macdonald, Stephan Natynczuk, Benjamin Hart, Sarah Brown, Ian Robinson, Helen Nott, Stephen Wickens, Amanda Lea, Sarah Whitehead, Gwen Bailey, James Serpell, Rory Putman, Anita Nightingale, Claire Hoskin, Robert Hubrecht, Claire Guest, Deborah Wells, Elizabeth Kershaw, Anne McBride, Sarah Heath, Justine McPherson, David Appleby, Barbara Schöning, Emily Blackwell, Jolanda Pluijmakers, Theresa Barlow, Helen Almey, Elly Hiby, Sara Jackson, Elizabeth Paul, Nicky Robertson, Claire Cooke, Samantha Gaines, Anne Pullen, en Carri Westgarth – en nog vele anderen. Twee van hen verdienen een speciale vermelding: Nicola Rooney, die niet alleen de afgelopen tien jaar voortdurend uitstekend onderzoek heeft gedaan naar het gedrag en het welzijn van honden, maar ook de sociale spil was van mijn onderzoeksgroep; en Rachel Casey – misschien wel de meest vooraanstaande dierenarts/gedragskundige en in elk geval een onvermoeibaar voorvechtster van praktijkgerichte

hondentraining en gedragstherapie. Ook wil ik mijn dank uitspreken aan de faculteit diergeneeskunde van de universiteit van Bristol en met name aan de hoogleraren Christine Nicol en Mike Mendl, en aan dr. David Main voor hun steun aan het *Anthrozoology Institute* en het onderzoek dat daar wordt gedaan.

Ons onderzoek zou onmogelijk zijn geweest zonder de medewerking van letterlijk duizenden vrijwilligers: hondenbezitters en hun honden die ik daarvoor buitengewoon erkentelijk ben. Ook zou een groot deel van ons onderzoek ondenkbaar zijn geweest zonder de faciliteiten en de medewerking van de voornaamste instellingen voor opvang en herplaatsing van huisdieren in Groot-Brittannië: *Dogs Trust*, het Blauwe Kruis en de RSPCA.

Tallose andere academici en hondenskundigen heb ik slechts kort gesproken, maar hun gepubliceerde werk vormde een belangrijke inspiratiebron. Een groot aantal van hen heb ik in de noten kunnen vermelden. Zoals overal in de wetenschap bestaan er op het gebied van het gedrag van honden allerlei methoden en opvattingen, die soms zeer krachtig naar voren worden gebracht. Maar er is een groot verschil tussen wetenschap en folklore – wetenschappers zijn bereid om gegevens van anderen te evalueren en zonodig hun mening te herzien. Onderzoekers die honden bestuderen verkondigen niet allerlei onzin als vaststaand feit; ze dragen bij aan de algemene kennis die, hoewel nooit compleet, geleidelijk aan overtuigender wordt dankzij de voortdurende discussies tussen verschillende experts. Hen allen ben ik dankbaar, ook degenen van wie de opvattingen tegenwoordig grotendeels verlaten of verouderd zijn. De wetenschap maakt vorderingen door de ene hypothese te vervangen door een andere die meer in overeenstemming is met nieuwe bevindingen. Zonder de eerste hypothese die aanzet tot creatief denken was de tweede misschien nooit opgesteld.

Het indikken van al die kennis tot een boek van redelijke omvang was niet eenvoudig, maar mijn agent Patrick Walsh, en Lara Heimert, mijn redacteur bij Basic Books, hebben mij veel geleerd over hoe je een groter publiek bereikt dan de academische ge-

meenschap waarvoor ik in het verleden vooral heb geschreven.

Ik zie met verwondering en blijdschap hoe de tekeningen van mijn oude vriend Alan Peters mijn beschrijvingen van honden en hondachtigen hebben verlevendigd. Hij is behalve een groot kunstenaar een uitstekende trainer van jachthonden (en daarnaast valkenier); daardoor heeft dit project kunnen profiteren van zijn levenslange ervaring met de manier waarop honden bewegen en zich tegenover elkaar gedragen.

Ten slotte gaat mijn dank uit naar mijn gezin. Mijn vrouw Nicky is heel mijn academische carrière, maar vooral het jaar waarin ik dit boek schreef, een onvermoeibare steun geweest en ik kan haar dan ook niet genoeg bedanken. Dank ook aan mijn broer Jeremy die mij aanmoedigde om aan dit boek te beginnen. Netty, Emma en Pete, jullie bedank ik voor jullie opmonterende muziek, en Tom en Jez voor abdijbiertjes, Rioja en cricket.

Inleiding

Honden zijn al tienduizenden jaren onze trouwe metgezel. Tegenwoordig leven overal ter wereld honden met mensen samen, dikwijls volledig geïntegreerd in het gezin. Voor veel mensen is een wereld zonder honden ondenkbaar.

Toch verkeren honden tegenwoordig ongewild op de rand van een crisis en kunnen ze de steeds snellere verandering van de maatschappij ternauwernood bijbenen. Tot iets meer dan honderd jaar geleden werkten de meeste honden voor hun kost. Alle rassen en variëteiten waren in de loop van duizenden jaren en een overeenkomstig aantal generaties goed aangepast geraakt aan de taak waarvoor ze gefokt waren. Honden waren in de allereerste plaats nuttig. Dankzij hun waakzaamheid, snelle intelligentie, scherpe zintuigen en een ongeëvenaard vermogen om met mensen te communiceren waren ze geknipt voor uiteenlopende en economisch belangrijke taken – zoals hulp bij de jacht of het hoeden van vee, als waakhond, et cetera. Kortom, honden moesten hun eten verdienen; afgezien van de schaarse schoothondjes die als speeltje van rijke mensen fungeerden, was de gezelligheid die honden gaven een bijkomstigheid: leuk maar niet hun reden van bestaan. Slechts enkele tientallen generaties geleden kwam daar opeens verandering in – en die veranderingen gaan steeds sneller.

Van steeds minder honden wordt nog verwacht dat ze werken; hun enige taak is een gezellig huisdier zijn. Hoewel veel werkhondenrassen zich met succes aan die rol hebben aangepast, waren en zijn andere daarvoor nog steeds niet erg geschikt; daarom is

het misschien wel verrassend dat de populairste rassen nooit specifiek en exclusief als gezelschapshond bedoeld waren. Tot nu toe hebben honden hun best gedaan om zich aan te passen aan de talrijke veranderingen en beperkingen die wij hun hebben opgelegd – vooral aan onze verwachting dat ze gezellig zijn als wij daar behoefte aan hebben, maar zich op de achtergrond houden als wij daar geen zin in hebben. Maar dit compromis begint onvermijdelijk barstjes te vertonen. Terwijl de menselijke samenleving blijft veranderen en de aarde steeds voller raakt, lijkt de populariteit van honden als gezelschapshond over zijn hoogtepunt heen en zou aanpassing aan wéér een andere leefwijze weleens een onmogelijke opgave voor hen kunnen zijn – vooral in een stedelijke omgeving. Tenslotte zijn honden levende wezens en daarvan kunnen niet iedere tien jaar nieuwe modellen worden geleverd, zoals van computers of auto's. In het verleden, toen honden voornamelijk op het platteland leefden, was het vanzelfsprekend dat ze smerig waren en als hond behandeld werden. Tegenwoordig leven veel honden in keurig aangeharkte, stedelijke milieus en wordt van ze verwacht dat ze zich beter gedragen dan het gemiddelde kind, en tegelijkertijd even zelfredzaam zijn als een volwassene. Alsof die nieuwe eisen nog niet voldoende zijn, bezitten veel honden nog steeds de eigenschappen die hen zo geschikt maakten voor hun oorspronkelijke functies maar die ze nu van ons overboord moeten zetten alsof ze nooit hebben bestaan. De collie die schapen drijft is de onmisbare hulp van de herder; de collie als huisdier die probeert om kinderen te 'drijven' en achter fietsers aan holt, is een nachtmerrie voor zijn baas. De nieuwe, onrealistische eisen die veel mensen aan hun hond stellen zijn het gevolg van een van de vele fundamentele misverstanden over wat honden zijn en waarvoor ze ooit werden gefokt. Als we willen voorkomen dat er voor hen steeds minder plaats is in de menselijke samenleving, zullen we hun behoeften en hun wezen beter moeten begrijpen.

Onze snel veranderende verwachtingen zijn niet het enige probleem waarmee honden tegenwoordig te kampen hebben. Ook de manier waarop wij hun voortplanting reguleren is waarschijnlijk

lijk funest voor hun welzijn. Een groot deel van de menselijke geschiedenis werden honden gefokt voor de taak die de mens ze had toegedacht – maar of ze nu vee moesten hoeden, jachtbuit apporteren, het erf bewaken of boeven vangen, altijd waren de betrouwbaarheid en de vaardigheid van de hond veel belangrijker dan ras of uiterlijk. Maar aan het einde van de 19e eeuw werden honden opgedeeld in afzonderlijke rassen die zich nog slechts binnen het ras mochten voortplanten en waarvoor door fokverenigingen één ideaal uiterlijk, de zogenoemde ‘rasstandaard’ werd vastgesteld. Voor veel honden is die strikte indeling fnuikend geweest; hij stond haaks op de noodzaak zich aan te passen aan hun nieuwe rol als gezelschapsdier. Fokkers willen helemaal niet het perfecte huisdier fokken maar de hond met het perfecte uiterlijk die prijzen wint op hondenshows. Deze kampioenen worden beschouwd als topdieren en leveren een buitensporig groot genetisch aandeel aan de volgende generatie; dat resulteert in ‘zuivere’ rassen waarvan het geïdealiseerde uiterlijk een erbarmelijke gezondheid verhult. In de jaren '50 van de vorige eeuw bestond er binnen de meeste rassen nog een gezonde genetische variatie; omstreeks 2000, dus niet meer dan twintig tot vijftwintig generaties later, was de mate van inteelt bij veel rassen zo groot dat tegenwoordig honderden erfelijke misvormingen, afwijkingen en nadelen het welzijn van iedere zuivere rashond bedreigen. In 2008 bleek in Groot-Brittannië dat de kloof tussen hondenfokkers en degenen die zich bekommeren om het welzijn van honden steeds groter werd en dat had tot gevolg dat allerlei instellingen – en daarna ook de BBC, die het evenement uitzond – zich distantiëerden van *Crufts*, de nationale Britse hondenshow. Hoewel zulke protesten een goed begin vormen, zullen de honden zelf daar niets aan hebben, zolang de problemen die het gevolg zijn van vérgaande inteelt niet opgelost worden en bij het fokken van honden niet hun gezondheid en hun rol in de maatschappij vooropstaan, maar hun uiterlijk.

Om het lot van onze honden te kunnen verbeteren zullen wij uiteindelijk onze houding moeten veranderen. Maar hoewel we

inmiddels over een grote hoeveelheid nieuwe kennis over honden beschikken, hebben tot nu toe noch de experts, noch de gemiddelde hondenbezitter hun verouderde opvattingen laten varen. Tot dusverre heeft het publieke debat, of dat nu ging over de voordelen van bastaarderding versus inteelt of over de effectiviteit van trainingsmethoden, voornamelijk de bestaande, stevig verankerde opvattingen opnieuw bevestigd. Juist daarom is wetenschappelijk onderzoek zo belangrijk, want dat kan ons duidelijk maken wat de *werkelijke* aard van honden is en wat zij *werkelijk* nodig hebben.

Wetenschap is een belangrijk instrument om honden te begrijpen, maar de bijdrage van het onderzoek bij honden aan hun welzijn is helaas niet eenduidig. De wetenschappelijke bestudering van honden die in de jaren '50 tot ontwikkeling kwam, pretendeert een rationeel beeld te geven van wat een hond eigenlijk is, ogenschijnlijk objectiever dan de traditionele antropocentrische of antropomorfe visie op de aard van het dier. Maar ondanks die poging tot objectiviteit hebben hondenwetenschappers nu en dan het dier waarvan zij de aard probeerden te doorgronden helemaal verkeerd begrepen en daarmee zelfs anderen de kans gegeven om ze leed te berokkenen.

Onbewust heeft de wetenschap de meeste schade aan honden berokkend door hun gedrag te bestuderen volgens de methode van de vergelijkende zoölogie. Vergelijkende zoölogie is een respectabele en meestal uitstekende manier om het gedrag en de aanpassing van een bepaalde diersoort te begrijpen, door die te vergelijken met een andere soort. Soorten die nauw verwant zijn maar een verschillende leefwijze hebben, zijn vaak beter te begrijpen met behulp van vergelijkende zoölogie, omdat die veranderde leefwijze wordt weerspiegeld door verschillen in uiterlijk en gedrag. Datzelfde geldt voor soorten die genetisch niet verwant zijn maar wel een overeenkomstige leefwijze hebben. Deze methode is buitengewoon succesvol geweest voor het ophelderen van algemene evolutiemechanismen, vooral sinds overeenkomsten en verschillen in gedrag kunnen worden vergeleken met verschillen